Q. D. B. V.

DISPUTATIO PHYSIOLOGICA

De

DUUMVIRATU HYPOCHONDRIORUM,

Qvam

Sub Præsidio

DN. JOHANNIS BOHNII,

Philosoph. & Medic. D. ac Anatomiæ & Chirurg. Prof. Publ. longe Celeberrimi,

Dn. Patroni, Præceptoris ac Hospitis sui colendi,

publico Eruditorum examini exponit

JOACHIMUS Gottlieb Lehmann/

Budiss. Lusat.

d. 8. Febr. M. DC. LXXXIX.

LIPSIÆ,

Stanno BANCKMANNIANO.

VIRO
Nobilissimo atq; Experientissimo
DOMINO,
DN. D. ELIÆ LEHMANNO,
in Kayna / Tzschieschitz & Baschitz
Sereniss. Elect. Saxon. Archiatro
Gravissimo,

Parenti suo omni Honoris & Amoris
cultu devenerando

Dissertationem hanc Academicam

in filialis observantiæ
tesseram

D. D.

Filius obseqviosissimus

Joachimus Gottlieb Lehmann.

I. N. J.

I.

QVi ſub Automati, diverſis nempe rotulis, vectibus, elateribus, clavis, ligulis, funiculis, ſimilibusqve machinulis inſtructi, compage corpus animale ſibi concipiunt, ejusmodi neceſſariò inter organa hujus cuncta harmoniam admittunt, cujus vi nullum illorum ſolitarium ad munus, qvod toti debet, præſtandum ſufficit, ſed communis inter hæc datur conſpiratio & mutuum qvaſi conſortium ſeu relatio, per qvam ſine ventriculo nec cor pulſare, nec cerebrum fluidum animale diſpenſare, valet, qvemadmodum nec ſtomacho conceſſum alimenta appetere, digerere, expellere, niſi à cordis æqve ac ἐγκεφάλȣ potentiis ſuperioribus actuetur. Uno verbo mutuæ omnium viſcerum atqve membrorum ſunt operæ, ut dubia relinqvatur mens ſana in principatu partium determinando ſeu juribus harum communibus atqve dependentiis reciprocis dirimendis, de membrorum corporis, pro primatus dignitate altercantium, certamine ab *Æſopo Phryge* in fabula admonita, & *Hippocratis* æqve ac *Galeni* ſvaſu arbitri munus in contentione hac ambigua detrectat: qvorum ille *de loc. in*

 hom.

hom. text. 1. ait, *Mihi qvidem videtur corporis principium nullum esse, sed omnia similiter principium & omnia finis*, ideo sc. qvod *text. 3. minima corporis pars omnia habeat, qvæcunqve & maxima;* Hic vero pro famulatu & subsidio partium mutuo confirmando *3. de usu part. cap. 11.* in hæc prorumpit verba: *Pes vero neqve oculo neqve cerebro deterius constructus est, omnes enim ejus particulæ optimè se habent ad actionem, cujus gratia factæ sunt: neqve cerebrum sine pede se probe haberet, neqve pes sine cerebro, eget enim, opinor, illud qvidem vehiculo qvodam, hic autem sensu. Vehiculum E. cerebri est pes ac totum corpus reliqvum, sensum autem ipsis cerebrum præbet.*

II.

Per conseqvens de plurium membrorum, imprimis interaneorum, actione aut usu nemo, nisi meditationum figmenta, sibi promittere poterit, qvi consensum & conspirationem eorum non perspectam habuerit: sive hæc fuerit generalior ac remotior sive propinqvior & specialis magis, ideoqve inter bina organa stylo Helmontiano, & qvidem non inepte forsan, *Duumviratus* dicenda.

III.

Sicut autem illam ex circumstantiis diversis, ita hanc ex contentorum potius, particulari magis analogia, horumqve immediata transfusione seu communicatione, auguramur, ventriculi nempe commune cum intestinis officium ex semidigestorum ad horum canalem detrusione, Renum & vesicæ ex urinæ per ureteres ab illis ad hanc confluxu, folliculi fellis & pancreatis ex utriusqve ductus excretorii communi ad intestinum insertione, Pulmonum & Cordis ex vasorum tantorum communione, & ex trajectu sangvinis ex uno hujus ventriculorum ad alterum, non immediato, sed per il-

los

los circulato &c. Hinc hæſitare ac in erroneas ſententias illos abire obſervamus, qvi Lienis actionem indagaturi, commercium, qvod cum Epate ipſi intercedit, neglexerant, viſcus hoc modò cum *Hippocrate & Ariſtotele* aqvoſitatem ab alimentis, inſtar ſpongiæ, attrahere, modo cum *Ulmo, C. Piſone, Höchſtetero & Helmontio* cordi ſangvinem arterioſum præparare, modo cum *Arabibus* plerisqve & *Æ. Pariſano* ſangvinem aqvoſum, pro cordis refrigerio & humectatione, conficere, modò cum *Alex. Aphrodiſæo, Aretæo, Bauhino, Varolio, Jeſſenio, Sennerto & Hofmanno* ſangvinem craſſiorem ſibi ventriculo, còlo, meſenterio &c. parare, unde organum hoc ἧπαρ νόθον ὥσπερ ἀντίζυγον audit; modò cum *Galeno, Oribaſio, Avicenna, Fernelio, Highmoro &c.* ſuccum limoſum & feculentũ, nomine humoris melancholici, à ſangvine ſecernere; modo, juxta *Qvercetanum, Riolanum, Helmontium* & modernos alios, acidum fermentativum ventriculo gignere, modo ſecundum eundem *Helmontium* cum ventriculo & utero imaginationis primos conceptus formare, ſomnum ac inſomnia concitare, teſtibus ſemen coqvere & Venerem inſpirare; modo cum *Sylvio* intra illius cavernoſam ſubſtantiam ſangvinem arterioſum à superveniente fluido nerveo exaltari & plus qvam perfici aſſerentes; modo cum *Eraſiſtrato, Democrito & R. Epheſio* idem inutile plane ac otioſum microcoſmi pondus membrumqve ignavum proclamantes, ſibiqve & ſcholis perſvadentes.

IV.

Hi tamen πλημνολόγοι cuncti, eo ipſo, dum elucubrationibus ſuis Anatomica Exercitamenta haud ritè combinabant, tantum abeſt, ut ſplenis officium verum indaginis ſuæ conatibus evolverint, qvin potius minus

 lienoſis

lienosis qvoqve risum, aliisqve stomachi subversionem, dogmatis suis concitarint. Seu, ut planius loqvar, viscus, qvod risum movere, Antiqvitas ridicule satis ajebat, in mœrores potius sui tot seculorum scrutatores anxios conjiciebat, ut inter tot evanidas de illo theorias calamitatem publicam deflerint horum non pauci, alii de ejusdem natura penitius asseqvenda desperarint.

V.

Qvippe ut ab iis, qvos postremos collocaveram, exordiar, qvid temerarium qvidve in Naturam prudentem ac æqvissimam injurium magis fingi poterat, qvam dum posthabita organica & admirabili plane Lienis structura, molem rudem, indigestam ac inutilem seu viscus nullo fungens ministerio hunc asserebant? Infinitis inductionibus persvasi, naturam nec in minimis & vilioribus, multò minus in organo hoc, cujus textura mirabilis, otiosam s. frustraneam fuisse. Vix enim causam his Creatoris & Creaturæ Cavillatoribus dicere poterit lienis prompta extirpatio actiones vitales ad sensum haud turbans, qvatenus ad vitalitatem forsan non immediatè confert, seu ad Vitam absolute necessarius observatur, aut ejus defectum aliqvatenus supplet Natura adminiculis, nobis haud conspicuis, qvamvis probabilibus: perinde ac nec Pancreatis extractio semper evidentiores in œconomia animali turbas movet, qvod nihilominus organum nemo ἀνέργητον æstimabit.

VI.

Qvi scaturiginem aqvarum Lienem pronunciant, qvas instar spongiæ attraheret, postmodumqve ad vesicam urinariam & alvum deponeret, ideo forsan, qvod hic, juxta *Aristotelis* dogma, *illis tantum animalibus insit, qvæ excremen-*

crementa ventris & vesicæ habeant, illa vero, qvibus vesica deficiat, v. g. Chamæleon, splene qvoqve destituantur. Illis eqvidem propterea condonandum foret, qvod membri hujus extirpationem nunqvam tentaverint, minus tamen perspicaces eosdem ideo vereor, qvod aqvæ ductum, per qvem superfluitates has, *de novo tracturus Lien* ad vesicam & alvum derivet, haud monstrarint, vel monstrare valuerint. Qvemadmodum enim ex operatione illa aliqvoties adornata prompte constat, animalia ejusmodi ἄσπληνα præ reliqvis freqventius & copiosius micturire, nec alvum pigriorem circumgerere, hinc sine splene qvoqve plures longe ac antea aqvositates ad vesicam demittere: ita viis ad hanc & intestina traductoriis qvia caret idem, non video, qva ratione, qvod ab hoc absorptum, illuc secedere qveat. Cum in propatulo imprimis sit ætiologia, cur Liene mutilatum animal freqventius mingat: derivata sc. ad aortam descendentem sangvinis portione, spleni hactenus destinatâ, hinc per emulgentes ramos Renes qvoqve impetuosius & copiosius irruente.

VII.

Terrei ac sordidi magis ingenii videntur, qvi ad limositatum sangvinis terrestrium & ipso diabolo magis atrarum secretionem Nobile hoc Viscus damnant: carbone atro vel ideo notandi, qvod nullum circa idem reperiatus vas excretorium, qvod secretas in ibi aut depositas feculentias s. crassamenta recrementitia extra corporis ambitum eliminet ac expurget, dum qvicqvid ab illo, sive per Venas sive Vasa Lymphatica, recedit, sangvinis alveo denuo infunditur. Neqve enim, ut vulgo hactenus creditum, à Venis Hæmorrhoidalibus hoc expectandum, qvatenus hæ non minus cum Mesenterico ramo & Portæ

trunco

trunco, ac cum Splenico communicant, nec, qvamvis hujus propagines exiſtant, ſplenem hujusqve venam depleant, ſed huic potius ſangvinem ab inteſtino recto, advehant. Siqvidem etſi malè ſe habente, i. e. in officio ſuo torpeſcente, Liene hæmorrhoidalia illa vaſa intumeſcant, fluantqve, nihil tamen muneris excretorii ordinarii in hæc redundat; qvatenus eorum turgeſcentia & fluxus ſymptomaticus ſub lienis vitio ideo eveniunt, qvod propter uſum hujus deficientem ſangvis ex eo per Ramum Splenicum & Epar haud liberè ſatis transvehatur; critica vero humorum evacuatio, qvia extraordinaria, naturali concipiendæ aut confirmandæ vix erit adæqvata. Præterea & qvò demum autopſia qvæſtionem dirimat, ſi ſangvinem per lienis cavernulas & venam fluctuantem, ligatâ prius hac, non in cadaveribus, ſed animalibus vivis, contempleris non craſſum, non atrum, non feculentum, ſed fluidiſſimum, rubedinis mineæ ſ. ſplendentis ac nitidiſſimum obſervabis, niſi cerebrum oculosqve tuos ſpiritus melancholici, ſ. ut cum *Capivaccio* *Sennertus* loqvi geſtit, tenebricoſi & opaci, actuent, aut potius Te in delirium agant.

VIII.

Alteri extremo ſe applicant, qvi ex chyli determinata portione Splenem Cordi ſangvinem ſubtiliorem ac ſpirituaſcentem, i. e. qvi ad fluidi arterioſi ac vitalis characterem excipiendum aptus, præparare ejusqve ventriculis per arteriam ſplenicam & aortam infundere, autumant: prolixiore correctione vix indigentes, qvod vaſa chylifera hujus organi minimè innuant, Circulationi interim ſangvinis figmento hoc inſignem vim inferant. Cujus pariter notæ ſunt, qvi eidem Cordi ab igne vitali æſtuanti,

anti, refrigerium aliqvod refocillatorium inde promittunt, qvasi aqvosior intra Lienem productus sangvis illius fervorem temperet & humectando illud ab aridura vindicet: qvippe & hi viis adductoriis & abductoriis destituti recti praecipites ac devios se sistunt. Qvibus insuper associare convenit, qvam praeeunte *Bauhino* aliisqve *Hoffmannus* variis argumentis stabilire contendit, hypothesin, qvasi ex chylo crassiore & terrestriore sibi, ventriculo, omento aliisqve abdominis, vilioris indolis, partibus sangvinem conficiat Lien: utpote nunqvam comprobaturam; ventriculum v.g. & Colon, prae intermediis sibi intestinis, & omenti ac mesenterii membranas prae Peritonaeo, peculiari frui alimonia, aut subtilissimis Lienaris compagis fibrillis & membranulis crassiorem succum in nutrimentum cedere; ne repetam, qvae circa canales, Chylum visceri huic advehentes atqve immutatum distribuentes, nunqvam obvios, moneri poterant.

IX.

Pistorem ac fermentum intra illud qvi concipiebant, haud uni massae fermentandae hoc destinabant, i. e. modo chylificatorium, modo sangvinis perfectorium, illud proclamabant: utriqve servilis satis ingenii homines, in pistrinum potius, qvam pistrinam, detrudendi. Qvippe horum alii ventriculo à liene hoc subministrari sibi persvadebant, panificium in organa digestionis primae supponentes & chylificationis negotium operibus pistoriis analogum fingentes: qvas tamen ejusmodi fabulas stomachus nescit, nec pro iis ludendis opus habet hoc prologo s. promo condo, qvi in animalibus, qvibus Lien dextre extractus, commodè appetit, digerit, imo longè voracior existit, prout praeter *Celeberrimi Malpighii*

experientiam & conjecturas qvemlibet docebit propria obſervatio. Præterea qvem Laticem fermentativum, acidum & acrem, per totum Lienis corpus diffuſum hocqve in ſubſtantiam raram ac ſpongioſam attollentem, ajunt hujus Patroni, ſenſus & ratio non tantum haud admittunt, ſed diſſvadent qvoqve, prout inferius prolixius oſtendetur.

X.

Qvi Sangvinis conficiendi & exaltandi gratia eum tale qvid depſere putabant v. g. *Kyperus*, *Velthuſius* & *Hogelandus*, illum à corde transmiſſum per peculiarem fermentationis modum intra hujus compagem ſpongioſam immutari ac ad fuſionis ſtatum perduci, aſſerebant, qvo tam Chylo, cruoris purpura tingendo, qvam toti Sangvinis maſſæ, ultimam manum, Nutritioni ac Pnevmatoſi neceſſariam, imponat; ſeu ſangvificationem juvet ac perficiat: qvorum nihilominus effatum ſuos pariter patitur manes, Fermentationem ac Fermentum ſplenicum potius ſupponens, qvam probans.

XI.

Dum imaginationis primas ex Liene cum Ventriculo & utero concitari favillas, ſomnum & inſomnia hinc inſpirari, teſtibus ſemen deſtinari & ſtimulos venereos incuti, *Helmontius* fingit, ſibi pariter ac experientiæ ubivis terrarum obviæ, contradicit: ex una eademqve ſcaturigine Nepenthes ac Narcoticum propinans, dum ab eodem Liene ſpiritus torpidos ac ſomnolentos reddi ac in orgaſmos venereos evehi, ait; Somnum qvoqve Inſomnia & alacritatem genitalem illis per indirectum denegat animalibus, qvæ ſplene mutilata, nihilominus ad vigiliarum & ſoporis viciſſitudines ſatis apta, & eorum qvædam ad rabiem uſqve laſciva, obſervantur.

XII. San-

XII.

Sangvinem intra Lienem á ſpiritibus animalibus confluentibus digeſtione qvadam volatiliſari & ad Tincturæ ſ. Fermenti Sangvifici activitatem exaltari, theoria ſublimioris ingenii eſt, aſt eo ipſo, dum ad actiones vitales evidentiores diſpoſita valdè & ſalaciſſima deprehendimus animalia ἄσπληνα, cur ab hoc, ſive vaſe, ſive furno, digeſtorio ſolo & unico Tincturam illam univerſalem, chylum argenteum in ſangvinem aurei coloris & nobilitatis tingentem, expectabimus? cum imprimis ſangvinis & fluidi nervei commiſcelam in toto corporis ambitu abunde fieri, hinc circulando per partes mixturam hanc commodius digeri & exaltari, probabile ſit.

XIII.

Non ſangvini á fluido nerveo, ſed huic ab illo, mediatore Liene, contingere acceſſorium, Succi nervorum Nutritii primus forſan Stator, *Gliſſonius*, augurabatur: qvaſi nimirum hic, ſpiſſior & facile concreſcibilis vehiculum magis aqveum recipiat, á fibris hujus membri nerveis epotum & intra ipſos nervorum canales affundendum. Sed qvia (1) Colatorium, fluorem aqveum á ſangvine ſecernens, in Liene vix comparet, nec (2) cruor, per venam ſplenicam ab hoc refluus, craſſitudinem, qvam ſcriptor ille adeo conſpicuam ait, præ ſe fert, nec (3) conſtat, qva ratione per eundem nervorum tramitem cerebro adduci qveat ſucculentia aqvea, toti generi nervoſo pro diluendo ej9 alibili ſucco, impertienda, per qvem ad easdem partes fluidum idem derivari debebat: minus probabilitatis huic qvoqve dogmati ſubeſſe videtur.

XIV.

Neqve tamen cunctis, qvi Lienis atqve Epatis duum

viratum admiſerunt, meditationes ſuæ, qvibus in hoc declarando delectabantur, æqve feliciter ceſſerunt, v. g. qvi cum *Eraſiſtrato* illum pondus tantum, huic in ſiniſtro hypochondrio æqvilibrans, opinantur: qvaſi natura in dextro epar formans, ne artis ſuæ architectonicæ oblivi-ſceretur, nec ſiniſtrum inane dimittat, in hoc ſplenem jecori ex adverſo, ornatus ſaltem gratia; ſeu ut corpus in æqvilibrio magis conſervetur, poſuerit. Vanus ſiqvidem ſine uſu obſervatur ornatus, nec hunc ſolitarium natura unqvam intendit in abditarum partium potiſſimum conformatione: nec (ne prolixius cum hoc Hominum genere conferam) molis Epatis ac Lienis ejusmodi eſt proportio, à qva librile æqvum ſibi promittere qveat latus utrumqve, qvatenus hujus molem atqve pondus illius moli & ponderi multo inferius rudis ſatis oculus & manus evincit.

XV.

Pariter qvi Viſcus hoc Epar nothum ſuccenturiatumqve vocabant, & operas ſocias in munere ſangvificatorio utriqve concredebant, illius actionem minus adæqvate declarabant, ſive craſſioris tantum cruoris elaborationem, (qvemadmodum Epati tenuioris) ſive totum ſangvificationis negotium, huic (male affecto illo) concedentes: ob rationes partim ſuperius indigitatas, partim alias contra viſcerum ſangvificandi potentiam prolatas. Refero huc *Conringium* & *Regium*, qvi chylum aqvoſiorem Digeſtione Ventriculi nondum abſoluta à Liene attrahi & in ſangvinem humidum ac frigidum mutari docebant, Epati committendum ac in hoc perficiendum: ambos in viis ventriculo ac Lieni intermediis inveniendis luſcos ac cæcutientes.

XVI.

Jura & fundamentum hujus Duumviratus Splenico-Epatici illi planius explicant, qvi, Lienem Epati in bilis Confectione, aut mavis secretione, manū porrigere, cum *Malpighio* ac *Diemerbrockio* ajunt; qvorum vestigia premere nec me piget, recessurus nihilominus ab his qvoad conspirationis formalitatem; postqvam nempe ipsum hoc commercium asseruero.

XVII.

Epatis gratia lienem formari, hujusqve Functionem organicam illius Actioni propriæ litare, adeoqve hunc fluido vitali non immediate, sed mediante demum hepate, hujusqve officio secretorio, perficiendo aut exaltando præsto esse, inde auguror, qvod lienis producta bina tantum observentur, sangvis sc. & Lympha. Qvorum hanc, qvia nec in modo secernendi, nec qvoad excipulum, à reliqvarum glandularum conglobatarum lympha discrepat (prodit enim à glandulis Lienis conglobatis, hujus cavernulis intertextis per vasa lymphatica communia ad receptaculum lumbare) productum ejus haud proprium, i. e. qvod à conformatione ejus organica emergat, credere convenit: Sed sangvis, per ramum splenicum promanans, potius fluidum illud est, qvod originem suam Lienis constitutioni mechanicæ debet, Epati destinatum.

XVIII.

Qvippe non venæ simplicis & communis, qvæ cruorem suum in alveum communem seu venam cavam immediate deponat, Splenicus Canalis munus gerit, sed conformationis singularis præ cunctis Venæ Portæ ac Cavæ ramis observatur: dum ejus interior, qva visceris

hujus compagi cavernosæ continua, & per qvam sangvinem hinc recipit, expansio s. diramatio non ex radicib9 capillaribus, sed Sinubus s. Alveolis Lienis latioribus, exurgit, si illas radiculas minores excipias, qvibus Arteriarum propagines, in stamina fibrosa & corpora glandulosa exporrectas, comitantur; ita ut Alveare hoc Lienis perinde, ac compages, pulmonum tracheæ, expansio Sinus Venosi, s. ampullosus hujus appendix ac scaturigo, videatur. Hinc sangvinem, qvem Epati adfert, non, prout in reliqvis partibus fieri solet, ab arteriarum extremitatibus & his ac sibi intermediis tubulis carneis, sed ex Sinubus Lienis latioribus, qvi eum ab arteriarum osculis exceperant, admittit: proin Lieni ac Epati intermedius canalis est, per qvem hoc ab illo recipit fluidum, sine qvo Epar non foret Epar, i. e. ejus actio aut omnimode aut maximam partem frustraretur.

XIX.

Confirmat theoriam hanc duplex phænomenon, alterum sc. in Sangvine lienari, alterum ex defectu Lienis observabile: qvatenus ratione prioris sangvis qvi ex vivi subjecti Liene aut ejus Vena lacerata stillat, non, ut reliqvarum venarum fluor, spissus ac nigricans, sed floridus & instar arteriosi fluidissimus, cernitur, imo talis per aliqvot horas sine superveniente grumescentia, secus ac venosus, permanet: ita ut mirari satis neqveam horum temeritatem, qvi crassiorem & atrum sangvinem à Liene redire αὐτόπ]αι asserere non verentur.

XX.

Imo hac occasione non possum non annotare errorem illorum, qvi Lienis colorem lividum in provectioris

ctioris ætatis hominibus naturalem ajentes, hunc sangvini crassiori & nigredine sua melancholici humoris indolem exprimenti, rubedinem vero ejus, qvam in Fœtu aut recens natis præ se fert, alimento seu sangvini ejus puriori, in acceptis referunt; qvod in eorum cadaveribus sub grumi atri specie sangvinem & Lienem lividum cernant: qvalis tamen hic in animalibus vivis haud existit, unde nec in iis adeo obscuri coloris deprehenditur ipsum visceris hujus corpus; imo observarunt olim jamdum non semel *Vesalius* & *Spigelius*, hoc nec in cadaveribus jecori rubedini cessisse, adeoqve Lienem Hepatis parenchymate multo nigriorem non bene sani hominis pronunciarunt. Qvod posterius sicut universaliter vix præsumerem, sed disparem hanc Lienis rubedinem, à dispari potius cellularum ejus latitudine, & qvidem naturali aliqvando, depromerem: ita, qvod Fœtubus Lien splendidioris rubedinis præ adultis freqventius aut semper contigerit, exiguitati pariter alveolorum, ex qvibus illius compages coagmentatur, hinc in moleculas minores sangvinem dirimentium magisqve discontinuantium, hoc debent, qvi in adultioribus latiores, in natu minoribus angustiores, majori æqve ac minori illius moli coacervandæ sunt adæqvati; discontinuando itaqve mineam, cumulando obscuriorem potius, rubedinem inducentes.

XXI.

Qvoad alterum argumentum, per plures satisqve numerosas ex diversis animalibus Lienis extirpationes evidens esse poterit, post harum administrationes Jecur in munere suo, qvo nempe bilem producit, sensibiliter fatiscere. In qvinqve siqvidem canibus, qvos nuper demum successivè hujus phænomeni Martyres con-

constitueram, & ab operatione illa biduum, triduum, octiduum ac brevius denuo aperueram, Bilem intra Folliculum suum crassam, lentam, viroris obscuri, in ductibus epaticis vero modo nullam plane, modo in thrombos congelatam & fere nigricantem, viderunt mecum astantes: In aliis vero tribus subjectis, qvibus per vulnus, sub Hypochondrio dextro inflictum, simul vesiculam biliariam compresseram, sicqve notabilem fellis portionem expresseram, post Nycthemeron, biduum, it. sexto die, folliculum non omnino qvidem bile vacuum, flaccidum tamen ac coloris obscure viridis, Pori autem Epatici propagines partim inanes, partim coagulo bilioso infarctas, annotavi, & annotabunt alii qvoqve, qvibus adeo feliciter operari continget, qvin, ut aliqvando fieri solet, sub operatione prima, aut paulo post, expirent ejusmodi pro Scholarum erroribus expiandis immolanda animalia.

XXII.

Qvos interim admonitos volo, ne qvi cum Lienis eductione Receptaculum felleum emulgere contendunt, hoc adeo faciles successus sibi persvadeant, qvasi una vel altera digitorum palpatione omne hujus fluidum elutriari qveat: prohibet siqvidem hoc structura cervicis illius valvulosa, qva illi digitorum apicum, qvibus tantum in profundo operari licet, contrectationi leviori renititur, imprimis in subjectis vivis & cum abdominis musculorum constrictoriis ac viscerum dilatoriis reactionibus; cum vix in cadaveribus & patulo satis ventre, nisi violentiore ac freqventiore compressione, omnem bilem exprimere concedatur, in qvo expertos sine dubio mihi adstipulantes promitto.

XXIII.

Cum E. Sangvinem peculiaris texturæ seu indolis, per vas excretorium singularis fabricæ à Liene excipiat Epar, hocqve, extirpato seu deficiente illo, officio suo non rite, nec sufficienter, præsit, i. e. Bilem coloris ac consistentiæ naturalis haud conficiat, aut in hac producenda forsan plane deficiat: non temere ac sine ratione suspicari licebit indissolubile utriusqve hujus organi commercium & sinistri Hypochondrii cum dextro Conspirationem seu Duumviratum, i. e. Splenem bilis secretionem maxime moderari, vel ad hanc prædisponere, & qvidem mediante sangvine, intra cellulas ejus congesto, seu lienoso communiter dicto.

XXIV.

Ast supposito hoc porro inqvirendum remanet, qvidnam differentiæ intercedat sangvinem hunc & reliqvum venosum, seu in qvo consistat illa ejus habitudo, per qvam Functioni Jecoris Bilificatoriæ ministretur? cum denuo diversa aut à Scriptoribus proponantur, aut sponte nobis emergant, cogitata, circa qvæ nihilominus dubitare Philosophi est.

XXV.

Vix interim è re esse videtur, multis argumentis illam qvorundam discutere opinionem, qvasi à Sangvine illo per Lienis conformationem organicam aliqvid secernatur, bilis secessui alias moram nectens: Cum ex antecedaneis evidens sit, nullum circa Lienem observari canalem excretorium, qvi intra viscus hoc secretum recrementum, tanqvam corpori inutile ac molestum, extra hujus ambitum, vel immediatè ac mòtu continuo, vel mediante alveo ac interpolatis vicibus, elimineti.

XXVI.

In ſpecie vero his, qvi in Sangvinem, aqvoſitatem ipſi ſubtrahendo, Organum hoc agere, ſicq; ad bilis tanqvam Laticis magis concentrati, formam ſuſcipiendam eum præparare autumant, cum Platone Idem *Epati à læva conſtitutum* credentes, ut, *velut ſpeculo parata promptaq́; ſemper affixa ſpongia, id mundum ſemper ac purum præſtet*, difficultatem parit, qvod à Liene refluus Sangvis ſero minus dilutus haud compareat, nec comparere qveat, ad cellulas ejus ex Arteriâ immediate ac nulla cribratione præviâ depoſitus. Et qvod forſan aqvoſitatis per Lymphatica illius vaſa emulgetur, glandularum, ad qvas minorem ſangvinis, per arteriam ſplenicam adducti, portionem ablegari, ſumma arteriolarum, in glandulas has deſinentium, exilitas evincit, ita qvidem, ut, injecto per Syringam liqvore, Teſte *Malpighio* omni exceptione majore, inter has & glandularum compagem interiorem connexam ſenſu aſſeqvi haud liceat, potiore ejus parte immediatè magis ad cavernulas ſplenis latiores defluente. Cui accedit, qvod ipſum Fel nihil, niſi Lymphæ qvædam ſpecies, ſit, intra acinos hepatis glanduloſos ſecreta, adeoq; per porum biliariũ, interdum leviter ſatis tinctum, prodeat: aut, ſi hoc nimis paradoxum videatur, nonne ipſa Epatis conformatio talis eſt, per qvam non modo Bilis, ſed Serum qvoqve, ſecernitur, ſi forſan illius productioni hoc obicem poneret?

XXVII.

Neqve tamen ideo mihi per argumenta, magnæ alias penes me Autoritatis, Scriptorum perſvadere poſſum, fluidum aliqvod ſalinum aut ſubacidum à glandulis Lienis cribratione qvadam ſeparari ſangvini-

gviniqve, in cellulosa ejusdem compage undulanti, instillari, qui hunc subigat, & vel refermentando, vel præcipitando, vel in fluorem conjiciendo prædisponat, ut solutis vinculis, quibus biliosæ moleculæ sangvinis fluori hactenus arctius connectebantur, ejus colatio per mechanicum Jecoris apparatum promptius perficiatur: vel qui cum venosi Sangvinis Chylive particulis sulphureis, sibi intra Epar specifice commixtis & excoctis, massam bilis amaricantis ac flavescentis formet.

XXVIII.

Dum sc. *primo* concipere nescio acidum qvoddam, cujuscunqve demum gradus, & ubicunqve demum, hinc nec intra Lienis glandulas, seqvestratum, qvod, sangvini affusum, hunc non tam fermentet, quam in cruorem & serum aqueum secedere jubeat: quatenus cunctorum acidorum, vel naturalium, vel arte Chymica productorum, ejusmodi in sangvinem potentia observatur. Imo idem à succo hoc Lienari subacido pariter metuendum foret, si stagma, ex Lienis destillatione productum, sangvini recenter ab animali extracto, affusum hunc, observante *Nobilissimo Malpighio,* in grumum nigricantem cogat; quod tamen, ut protinus addam, in mixtura hac deprehendere haud potui. Neque *secundo* glandulas Lienis adeo opportunè colatoria hujus succulentiæ acidulæ pronunciare licet, quod, ex conglobatarum genere, sine dubio vasis, præter lymphatica ordinaria, excretoriis destituantur, adeoque intra se secretum laticem non ad visceris hujus interiora stillent, sed ad extra potius amandent. Multo minus, *tertio*, unquam aliquid illius acoris, quem Lienis carnem membranasve sangvis interfluus

 sapere

ſapere communiter tradunt, mea, aut aliorum, quos Exploratores hujus rei à præjudiciis liberiores ſelegeram, deguſtare potuit Lingva: nec aqua, qua Lienem bubulum, tunica ſua exutum & in fruſtula conciſum, per aliquot dies maceraveram, filtrata ejus tantillum; ſed in hoc infuſo pariter ac diverſorum animalium ſic dictis carnibus ſplenicis, dulcedinem potius, qualem inter alios quoque *Barberium, de ſpir. Nitro-aërei operat. in microcoſmo* in ſangvine Lienari adhuc calente ſe libaſſe refert, ſenſeruntque mihi Paraſtatæ.

XXIX.

Ne tamen Lingvæ ſenſorio ſoli in re adeo ardua ac ſubtili Arbitri partes concrederem, ſed acidum, forſan occultum, magis manifeſtarem, variis inſuper uſus ſum mechanicis & primo quidem Lienem bubulum recentem Lacti incoquendo, an forſan hoc inde moleculas condenſatrices ac motrices imbiberet: mutabat hoc equidem colorem & ſaporem naturalem, aſt ejus compages integra manebat, nihilque præcipitationis experiebatur. Syrupo violarum cæruleo idem infuſum ſplenicum affudi, viſurus hinc aliqualem (quæ acidulorum eſt) ad purpureum colorem illius mutationem: quam tamen fruſtra expectavi. Hinc nec per Pyrotechniam exin mihi promittere potui fluores ſalinos ſeu deſtillata acida: cum ſal quoque acidum, ſi quod Lieni ſubeſſet, ignis activitate in ſalſum ſeu urinoſum commutetur. Nihilominus quo etiam hoc in paſſu Experientiæ potius, quam Rationi, hypotheſibus formatis ſeu formandis non raro plus juſto faventi, locum concederem, aduſtione vero nullum ab extra empyreuma ſalinæ lienis ſubſtantiæ imprimerem, aliquot Cani-

Caninos Lienes mitiori & Balnei calori commisi, horumqve humiditatem ad siccitatem usque expuli, quæ peculiaris, levis tamen, fracedinis, syrupi illius violacei Tincturam haud sensibiliter immutabat.

XXX.

Idem cum Liqvore, ex Lienis bubuli maceratione emergente & filtrato, simili caloris gradu & ratione tentavi, & humiditas inde exurgens, leviter empyreumatica & ejusdem cum canini Lienis destillato fracedinis, cæruleitatem illius intactam relinqvebat. Cum vero reliqvum infusi ex arena, blandiore igne, destillarem, ita tamen, ut prius destillatum à posteriore seorsim exciperem, i. e. certus redderer non ab adustione (ad minimum in priore) ejus salsedinem futuram: nec unus, nec alter, horum liqvorum, ambo odoris urinosi, in syrupum illum acidi potentiam exerebat, i. e. ipsi rubedinem imprimebat, sed instar aliorum urinosorum, hinc ex animalium carne & sangvine qvovis etiam destillati, virorem potius conciliabat, prior sc. tardius, posterior celerius. Utrumqve hoc destillatum spleneticum solutioni Mercurii sublimati adspersi, qvæ perinde ac alia alcalia volatilia, hanc mox in crassamentum lacteum congelabant, & in pulverem nivei coloris præcipitabant. Lacti affusa leviter hoc turbabant, & sensim in coagulum supernatans atqve serum divellebant; qvod salia urinosa perinde præstant, potentius tamen & celerius, utpote magis concentrata: haud itaqve salis subacidi inexistentiam hæc concludere jubent. Tandem destillati remanentiam ultimam, postqvam eam pro salis (ast frustra) extractione cum aqva maceraveram, calcinatam elui, ac tantillum hinc eduxi salis haud alcalici, multo minus acidi, sed salsi & marini æmuli, qvod

Solutionem Sublimati minime præcipitabat, virore tamen aliqvali imbuebat, Syrupum violarum.

XXXI.

Ex his ſimilibusqve phænomenis facile eqvidem, qvalis futura ſit ſalini hujus producti, in ſangvinem activitas, i. e. minime, qvalem alii aſſeverant, fermentativa, ſuſpicari potuiſſem: nolui tamen nec huic ſoli conjecturæ inhærere, adeoqve ſangvini qvoqve, fluido æqve ac congelato, illud inſtillavi, qvorum nec unus nec alter plus effervescebat, qvam ſi ſpiritu ſalis Armoniaci aut Cornu Cervi irrorentur; nigreſcebat tamen à ſalino ſplenico ſangvis, à reliqvis autem urinoſis ejus rubedo magis ſplendeſcebat.

XXXII.

Imo ne aliqvod eorum, unde acidi ſplenici præſentiam ac potentiam conjecturari liceret, intentatum negligerem, tandem Decocti & Extracti ſplenis bovis examen aggreſſus, ſciſcitaturus, an, qvas vires deoppilativas ac menſes moventes in eo deprædicant vulgò, à textura ſalina ſeu vitriolica, haberet: qvalem ſane in Decocto, cum aqva parato, libando deprehendere non potui, ſingularem vero & ſummam amaritudinem, in extracto cum Spiritu vini facto, cui forſan potiori jure, qvemadmodum aliis ſplanchnicis amaris, vim illam medicamentoſam, ſi qva eſt, adſcriberem. In cujus amaroris ætiologiam nunc minime diſqviram, qvi ſimilem in remanentia infuſi ſplenici, de qvo dictum, poſt omnimodam humiditatis ex arena evocationem, hujusqve nova cum aqva ſolutione animadverti, aduſtionis ſine dubio productum.

XXXIII.

XXXIII.

Cum itaqve ex his ſatis ſuperqve eluceſcat, minimè intra Lienis cavernoſum corpus elaborari Fermentum, aut ſuccum acidulum, qvi vel fermentatione, vel fuſione, vel præcipitatione ſangvinem ad promptiorem Bilis dimiſſionem diſponat, ſeu vincula, qvibus moleculæ birioſæ reliqvis Cruoris partibus firmius annexæ, laxet vel rumpat, aut qvi cum ſubſtantia ſangvinis Portæ ſulphurea Fel conſtituat, adeoqve Lienis in ſangvinem ſuum actionem haud fermentativam eſſe: per ſtructuram potius ſuam organicam ſeu neceſſitatem mechanicam Ille immediatè magis præſtare videtur hoc, qvicqvid Jecoris muneri ac Fellis productioni juvandæ confert. Qvale qvidem hoc ſit miniſterium, ambigere, qvam determinare, mallem, niſi ſagacioribus ingeniis exponere cogitata etiam minus exculta ipſum juberet deſiderium, qvo qvemlibet, qvi Studia ſua Philoſophiæ Naturali & Arti Curatrici ſerio mancipavit, flagrare obſervamus, ac per qvod melior edoceri ambit Mens ingenua, nec vanæ gloriæ, ſed veritatis indagini, nata.

XXXIV.

Ante omnia proin recolligendum moneo, duplicem ſubſtantiarum heterogenearum nexum in ſangvine notari, unum laxiorem & qvi ad levioris tantum contactus rationem ſe habet, qvalis eſt cruoris & liqvaminis albuginei, alterum ſtrictiorem, & per qvem mutua magis & arctiore implicatione vinciuntur ſeu colligantur illæ, qvalis ſine dubio eſt particularum bilioſarũ cum reliqvo vel cruoris, vel ſeri, fluore. Qvemadmodum enim illorum ſuperficialem tantum mixtionem ſeu cohæſionem hoc evincit, qvod perinde, ac Lac in fluidum glutinoſum, pingve

ſeu

ſeu caſeoſum & aqveum ſeu ſeroſum, ex qvibus componitur; facile ſecedit, ſerum qvoqve gelatinoſum à Cruore ſponte & ſola qviete ſecernatur, aut levi artificio eorum divortium maturari qveat: ſic bilis contra, in ſtatu naturali, nullo unqvam ſpontaneo motu ſeu tendentia à ſangvine extravaſato recedere cernitur, ſed diu ſatis aſſervatus hic nihil ejusmodi heterogeneitatis, vel ſubſidentis vel ſupernatantis, monſtret.

XXXV.

Eundem arctiorem complexum palam facit ſaporis illius amaricantis adeo exacta occultatio, ut in Sangvine Portæ ne veſtigium qvidem illius Lingva ſentiat, ut alias in Liqvoribus, qvibus guttula una vel altera Bilis adſperſa, fieri ſolet: qvatenus partes ejus aculeatæ glutinoſis ſangvinis ita implicantur & ab his obtunduntur, ut pariter, ac acetum concretis terreis, ſimilibusqve v. g. coralliis, oculis cancrorum, plumbo &c. connubens, dulceſcant. Imo Fel in Ictero, qvamvis p. n à ſangvine ſecretum, aut per vaſa biliaria ad hujus canalem regurgitans, qvia ſero adhuc incoctum videtur, per habitudinem ſui ſangvinisqve mutuam, atqve tendentiis vitalibus reciprocis, hoc eo uſqve amplectitur, ut vix niſi in majoribus forſan diluviis Arqvatis, illius amarorem in ſangvine, Venæ ſectione educto, diſtinguere concedatur.

XXXVI.

Cujus ſtrictioris cohæſionis & qvaſi conferruminationis intuitu contingere ſuſpicor, qvod Natura Sangvinem Arterioſum & immediata ſeu velociore cordis vibratione appulſum, hinc rapidiorem ejus per Epatis glandulas trajectionem, Secretioni Bilis haud congruam judicarit, utpote qvali coacta ſeu feſtinata cribratione nec laxius

xius mista semper dirimuntur: qvod diversis operationibus mechanicis, in vulgus etiam notis, comprobari posset, Medicis nihilominus sufficiet illa duplex Decocta & Infusa colandi ratio, modò sine, modo cum expressione, hacqve denuo nunc blandiore, nunc validiore, adornanda. Qvorum sane illa, qvæ sine expressione colantur, plus crassamenti heterogenei pone se relinqvunt, qvam qvæ compressa simul Manica Hippocratis similive Colo & impetuosius per hujus meatulos urgentur. Per conseqvens peculiarem hic sibi Natura finxit Venæ Portæ conformationem, qvæ qvidem trunco suo per ramulos capillares, instar cæterarum venarum, Cruorem, cujus impetus notabiliter jamdum retusus, recipit, eum tamen, denuo per novam & exqvisitissimam porro ramificationem, acinis Jecoris colatoriis infundit, & per horum poros placido conamine urget.

XXXVII.

An felleum hoc seqvestrandum Sangvinis, an Chyli crudioris, recrementum seu pars sit, inpræsentiarum haud ventilabo, exponam nihilominus dubitandi de *J. A. Borelli* dogmate, qvo ex intestinis Bilem, modo per Ductum cholodochum Chylo ac Fecibus affusum, venarum Mesaraicarum oscula, tanqvam totidem hirudines, exugere, & ad Hepar denuo evehere asserit, argumentum. Sc. vel ideo Circulum hunc Bilis suspectum esse, qvod nec intra intestinorum tubum, nec tunicas, fingi qveat colatorium, qvod ab Assumtis Chylove ac Scybalis biliosum illud secernat: nec in extremitatibus dictarum Venarum ejusmodi suctrix concipienda erit Organisatio; dum multæ ejus-

dem Venæ Portæ propagines ex ventriculo, Omento & Pancreate exurgunt, à qvarum conformatione Mesaraicæ haud recedunt, vel has recedere vix probabitur; ut taceam, nihil amaritiei similisve biliosi phænomeni in sangvine mesenterico degustari; ubi nihilominus confusanea & laxa satis foret utriusqve mixtio.

XXXVIII.

Ast, qvia per motus sangvinis, à corde impressi infractionem, qvam sub traductione ex arteriis ad venas ille patiebatur, fluor ejus, transcolationi ejusmodi secretoriæ necessarius, notabiliter infringebatur, i. e. illa sine grumescentia aliqvali fieri non poterat: Eidem dissolvendo, fundendo & qvasi refermentando Lien conspirat, sanguinem arteriosum, qvem intra proprios alveolos congesserat, & cujus impetum primum extravasatione qvasi fregerat, illi intra portæ truncum affundendo, qvo hujus fluor atqve elasticitas arteriosa illius subsidentiam ac congrumescentiam aliqvantum corrigat, & in novos motus eum concitando ejus particulas biliosas ad promtiorem secessum disponat.

XXXIX.

Sc. Materiam Bili cum sine dubio, præ Arteria Hepatica, Vena Portæ adducat, hæcqve duplex sangvinis genus vehat, eqvidem splenicum sangvinem solum, utpote texturæ singularis, huic negotio adæqvatum suspicari qvis posset: Verum qvia (1) Natura hunc non per canalem peculiarem Epatis acinos subire voluit, sed commixtum demum intra Portam Mesente-

ſenterico, (2) totum hoc Portæ fluidum mediante demũ colatorio illo ad Cavam urget (3) ſine Liene qvoq; ſeu hoc extirpato Bilis producitur; nec, qvi à Meſenterio, Ventriculo, Omento &c. refluit, ſangvis omnimode excludi debet. Sed probabiliter infertur, Splenicum formaliter æqve ac materialiter, reliqvum autem Portarum cruorem materialiter tantum, ſe gerere: & qvidem illum non ratione texturæ alteratum, exaltatum ſ. fermentativum magis redditum, ſed mere arterioſum, cujus tamen motus localis eo usqve infractus, ut venoſo immediate commiſceri valeat. Non poterat ſiqvidem commode hoc fieri per Arteriam, ſive in Portam, ſive Epatis ſubſtantiam, hiantem: cum à tali inoſculationis genere abhorreat natura, qvo motum ſangvinis, venoſi pariter ac arterioſi, integrum minusqve turbatum præſtet; ſangvis vero ab arteria pulſante Epati, ſine commiſcela illa intruſus, citius forſan, per potentiorem impetum epar elabatur, hujusqve meatus trajiciat, anteqvam venoſus, cujus gratia appellebat, eum attingat.

LX.

Proin hæc ejus transfuſio ſine pulſu fit, ut experimur, ſi Animalis vivi vel ipſemet Lien, vel ejus Vena, incidatur, utpote è qvorum Vulneribus, ut ſuperius annotatum, Sangvis mineæ ac ſplendentis rubedinis ac fluidiſſimus, i. e. arterioſus, ſine micatione tamen ſeu ſaltu, promanat: juvatur nihilominus à fibris atqve pelliculis, viſceris hujus alveolos undiqve circumſcribentibus ac perreptantibus & tunicæ ejus propriæ continuis. Hoc involucrum, pluribus Pro-

ſectoribus hactenus membraneum viſum, revera muſculoſum i. e. ex fibris motricibus contextum eſſe, oculis ac mente *perſpicaciſſimus Malpighius*, in Epiſtola ante viginti jamdum, & qvod excurrit, annos ad Virum qvendam Angliæ Eruditum, ediſſerit, ita ut ex transverſalibus ſeu internis Lienis fibris ſingularis congeratur Muſculus, non abſimilis ſtructuræ & uſus, qvalis in auriculis cordis qvorundam animalium obſervatur, cujus ambitus fibrarumqve intrinſecarum implicationes rete efformant, cellulas ſubjectas undiqve comprimens & ſangvinem ſplenicum per vas ſibi excretorium propellens.

XLI.

Atqve hanc hypotheſin de Uſu Lienis & Hypochondrii utriusqve Duumviratu, qvamvis, ut probabilem tantum, venditem, non parum tamen confirmare comprobareqve videntur phænomena male conſtituti hujus viſceris, ſeu pathemata hypochondriaca communiter credita, qvæ ſane per illam ſolam & ſine fermenti ſplenici corruptionibus & fœculentiarum ſplenicarum congeſtionibus, explicari valent. Potiſſimum & freqventius horum vitiorum annotatur Lienis Intumeſcentia, modo ſcirrhoſa, modo anomala magis, qvarum illam ex lympha intra glandulas ejus congeſta & congelata, hanc ex ſangvinis inſtillati retentione & grumeſcentia concipere convenit. Cui poſteriori tamen non ejusdem fluidi terreſtreitas, craſſities, fæculentia ſeu tartarus, ſed utplurimum forſan ipſius organi cellularum parietum & involucri laxitas ſeu tonus vitiatus, qvod viſceris imbecillitatem vulgo

vocant,

vocant, occaſioni exiſtit, ſangvinis congeſtionem uberiorem admittens, nihilve hujus exturbans.

XLII.

Porro, dum Fellis productioni idem Organum miniſtrare dictum, in promptu erit ætiologia cruditatum primarum viarum, hincqve emergentium ventriculi & inteſtinorum inflationum, ructuum, borborygmorum, qvo nomine *Diocli* Affectio flatuoſa Malum Hypochondriacum audit, alvi modo aſtrictæ, modo dejectionum Lientericarum, bilioſarum, æruginoſarum & porracearum, ſeu Melancholicorum recrementorum, Hypochondriacis familiarium. Qvatenus deficiente bile digeſtio prima non tantum inteſtinalis fatiſcit, ſed mox in conſenſum rapitur ipſemet ventriculus, hinc totidem illius eveniunt ſymptomata: in ſpecie vero alvum tardiorem aut idem bilis defectus, aut ejus viſciditas, reddit, Liene in munere ſuo torpidiore ſe præſtante; in fluores vero, imprimis bilioſos atqve porraceos, concitat Idem inordinatis atqve impetuoſioribus cellularum ſuarum contractionibus, hinc rapidioribus ſangvinis ſui ad Epar trajectionibus, vaſa biliaria in laticis ſui nimias ad inteſtina profuſiones, hæcqve ad crebriores excretiones, ſtimulans. Imo deniqve qvod affectus animi vehementiores, Triſtitia imprimis & Ira, vel ſoli interdum, diverſa Lienis vitia patrent, vel latentia moveant & ſymptomata varii generis erumpere faciant, profecto haud ideo contingit, qvaſi viſcus hoc atræ bilis focus & juxta *Sennertum* Iræ fomes exiſtat: Sed qvia hæc ſimiliave animi pa-

themata ſpirituum animalium motus per totum genus nervoſum ſenſibiliter maxime turbant, Lienis fibrarum motricum ſyſtoles modò inhibent, ac tardiores & imbecilliores reddunt, modo intendunt atqve accelerant, ſeu inordinatos præſtant, utraqve ratione Viſcus hoc immediatè afficientes & modò has, modò illas aberrationes concitantes.

FINIS.

